

Betänkandet från utredningen Effektivare organisering och genomförande av statlig väg och järnväg (SOU 2025:120)

Transportstyrelsens synpunkter

Transportstyrelsen tillstyrker utredningens förslag.

Övriga synpunkter

Transportstyrelsen anser att det kan komma att uppstå problem när det gäller hur ansvarsfrågor kring hur säkerhet, drift och underhåll ska hanteras. Problemen bedöms bli störst på järnvägssidan där det finns en EU-gemensam harmonisering där det är viktigt att det finns en tydlig ansvarsfördelning för kapacitetstilldelning, trafikledning och uttag av banavgifter.

Transportstyrelsen anser att det är otydligt i vilken mån intäkter från banavgifter förväntas ingå i finansieringen av de föreslagna järnvägsobjekten. Grundprincipen för banavgifter är att den som nyttjar järnvägen ska betala marginalkostnaden för trafiken. Avgifter som täcker en större del av infrastrukturförvaltarens kostnader (6 § järnvägsmarknadslagen [2022:365]) eller finansierar ett särskilt infrastrukturprojekt (7 §) utgör avsteg från denna princip.

EU:s kommande kapacitetsförordning ställer särskilt höga krav på infrastrukturförvaltare på TEN-T-nätet, vilket påverkar samtliga järnvägsobjekt som pekas ut av utredningen. Att tillföra nya infrastrukturförvaltare enligt järnvägsmarknadslagstiftningen för delar av nätet skulle kunna leda till stora utmaningar för samordningen av kapacitetsförvaltningen.

Det finns som vi ser det, utifrån vad som framgår av utredningen, tre huvudsakliga alternativ som gäller hur ansvar för infrastrukturförvaltningen, enligt järnvägssäkerhetslagen (2022:367), är fördelad mellan det föreslagna bolaget och Trafikverket. Ett fördelat ansvar ställer höga krav på samordning och tydlig ansvarsfördelning. Att vara infrastrukturförvaltare enligt järnvägssäkerhetslagen kräver säkerhetstillstånd med tillhörande krav på hantering av verksamhetens alla säkerhetsrisker genom ett säkerhetsstyrningssystem Vilken lösning som väljs kommer avgöra i vilken grad arbetet med säkerhetstillsynen påverkas.

Förfarandet och ansvaret när det gäller godkännandet av fasta installationer enligt 3 kap. järnvägstekniklagen (2022:366) beskrivs inte så tydligt i utredningen och vi har svårt att uttala oss det. Ansvarsfrågan mellan det nya bolaget och Trafikverket måste dock vara tydlig när det gäller hur föreslaget bolag ska förhålla sig till Trafikverkets interna regelverk för byggnation av järnväg och eventuell anpassning i gränssnittet mellan bolagets och Trafikverket installationer.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Jonas Bjelfvenstam. I den slutliga handläggningen av ärendet deltog avdelningsdirektör Petra Wermström och utredare Staffan Abrahamsson, den senare föredragande.